

Pohjoismaiden neuvosto
Ved Stranden 18
1061 København K
Tanska

Vastaus Pohjoismaiden neuvoston kirjalliseen kysymykseen E 3/2014

Pohjoismaiden ministerineuvoston ja Pohjoismaisen lehtimieskeskuksen välisen alkuperäisen puitesopimuksen (2012–2014) tavoitteena oli keskittyä pohjoismaiseen journalismiin ja saada Pohjoismaiden ajankohtaisille kysymyksille enemmän näkyvyyttä tiedotusvälineissä. Pohjoismaiden neuvoston kanssa vuodelle 2014 tehdyn kompromissin myötä keskus on voinut joiltain osin jatkaa toimittajien jatkokoulutusta vuonna 2014. Jos uutta sopimusta ei tehdä vuodesta 2015 lähtien, Pohjoismaiden ministerineuvoston varoin tuettu kurssitoiminta lakkaa kokonaan.

Vuosina 2010–2013¹ Pohjoismaisen lehtimieskeskuksen täydennyskoulutuksiin osallistui 580 toimittajaa: 89 Suomesta, 83 Ruotsista, 77 Norjasta, 268 Tanskasta, 19 Ahvenanmaalta, 14 Grönlannista, 24 Islannista ja 6 Färsaarilta.

Lehtimieskeskuksessa on tällä hetkellä 1,6 kokopäiväistä virkaa. Vuoden 2014 määrärahalleikkauksen seurauksena keskus on supistanut kurssitarjontaa vuoden 2013 yhdeksästä viikosta noin viiteen viikkoon vuonna 2014. Kattavimman Århusin toimittajakurssin kesto on puolitettu. Vuoden 2014 kurssien toteutuminen ja niistä tiedottaminen on voitu taata Tanskan media- ja toimittajakorkeakoulun kanssa tehtävän yhteistyön turvin. Tanskan järjestelmän kautta saadun rahoituksen seurauksena kursseille hakeutuu huomattavasti suurempi määrä tanskalaisia kuin muita pohjoismaalaisia.

Jotta saadaan varmistettua pohjoismaisen verkoston säilyminen ja pohjoismaisten osaajien kehitys, on luotava muodot vuoropuhelun varmistamiseksi politiikan ja käytännön välillä myös ilman kurssitoimintaa.

Nykyistä pohjoismaisista asioista kirjoittavien toimittajien verkostoa on tärkeä tukea, jotta voidaan taata keskeisten pohjoismaisten kysymysten käsittely Pohjoismaiden tiedotusvälineissä jatkossakin. Pohjoismaiden nykyiselle toimittajaverkostolle tulee luoda soveltuva foorumi, jolla politiikan ja käytännön toimijat voivat käydä hedelmällisiä keskusteluja pohjoismaisista kysymyksistä.

¹ Pohjoismaisen lehtimieskeskus on kerännyt tilastotietoja vuosilta 2010–2013.

Yksi mahdollisuus voisi olla perustaa pohjoismainen toimittajafoorumi.
Tällaisella toimittajafoorumilla voitaisiin käsitellä eri aihepiirejä.

Foorumilla voitaisiin käsitellä journalismin ehtoja ja mahdollisuuksia Pohjoismaissa.
Ajankohtaisille pohjoismaisille kysymyksille annettaisiin keskusteluissa tilaa: millä tavoin
Pohjoismaat näkyvät tiedotusvälineissä ja mitkä kysymykset ovat olennaisia pohjoismaisen
yhteistyön toimijoita ajatellen.

Pohjoismaat ovat aktiivisia ja menestyksekkäitä lasten ja nuorten media- ja
informaatiolukutaidossa – näin rakennetaan osaamisen infrastruktuuria ja edistetään
kansalaisten edellytyksiä vaalia sananvapautta ja ihmisoikeuksia. Pohjoismaissa on
kansainvälisestä näkökulmasta muutoinkin korkea media- ja informaatiolukutaito, mikä toimii
yhtymäkohtana journalismin yleisön ja luojien välillä – tämän päivän nuoret ovat sekä median
kuluttajia että sen tuottajia.

Säännöllisen pohjoismaisen toimittajafoorumin perustaminen antaisi hyvät mahdollisuudet
tarkastella aktiivisesti, miten Pohjoismaat näkyvät sekä Pohjolassa että maailmalla.

Lehdistönvapaus ja sanavapaus kuuluvat journalismiin.
Yhdistyneiden kansakuntien yleiskokous hyväksyi 10. joulukuuta 1948 ihmisoikeuksien
yleismaailmallisen julistuksen, jonka 19 artiklan mukaan jokaisella on oikeus mielipiteen- ja
sanavapauteen. Sananvapaus on demokratiaa käytännössä. Ilman demokratiaa ei ole
sanavapautta – ja ilman sanavapautta ei ole demokratiaa. Tiedotusvälineiden
toimintaedellytykset vaihtelevat samaan tapaan kuin demokratian kannalta keskeinen julkinen
tila.

Maailmanlaajuisesta näkökulmasta sananvapaus on päivittäin uhattuna. Uhkia muodostavat
muun muassa uudenlainen poliittinen sensuuri, propaganda, itesesensuuri, valvonta ja ohjailu,
gatekeeping, väärä tieto, terrorismin vastaiset lait, muunlaiset uhat toimittajia kohtaan (kuten
toimittajien murhat) sekä erilaiset kaupalliset esteet. Pohjoismaat eivät säästy sananvapauden
kaventamisyrityksiltä. Sananvapaus on ollut ratkaiseva tekijä esimerkiksi korruption
vastaisessa työssä. Tällaisten uhkien torjuminen vaatii alueellista ja maailmanlaajuisia
vuoropuhelua.

Viestimien ja viestinnän alan pohjoismainen osaamiskeskus Nordicom esitti maaliskuussa 2014
ajatuksen maailmanlaajuisen lehdistönvapauden ja sananvapauden keskuksen perustamisesta
Pohjoismaihin. Tavoitteena olisi demokratian vahvistaminen, lehdistönvapauden ja
sananvapauden parissa maailmanlaajuisesti tehtävän työn seuraaminen ja näiden kysymysten
pohjoismainen käsittely.

Mainittujen esimerkkien pohjalta voisi olla kiinnostavaa tarkastella edellytyksiä kehittää näitä
molempia näkökulmia edelleen; toisaalta pohjoismaista toimittajafoorumia ja toisaalta
Pohjoismaihin perustettavaa maailmanlaajuisia lehdistön- ja sananvapauden keskusta.

Illugi Gunnarsson

Islannin opetus-, tutkimus- ja kulttuuriministeri

